

Sağlam Kulpa Tutunamayanlar - Ahlak Eşcinsellik ve Deizm
Üzerine - Namık Kemal Okumuş, Araştırma Yayınları,
Ankara, 2017, 253 sayfa, ISBN 978-605-9503-17-4

MUHAMMET AYDIN*

Namık Kemal Okumuş kitabını giriő ve üç bölümden oluőturmuőtur. Üç bölümde de oldukça güncel konulara yer vermiőtir. Giriő kısmını ise “*Beşerin normal ve anormalliklerinin kaynakları üzerine bazı tespitler*” baőlıęıyla farklı bir konuya ayırdığı görölmektedir. Burada yazar dinin amaç değil de *araç değer* oluőuna temas eder: Din olgusu, Yüce Allah’ın temel istekleri arasında yer alan sâlih amelin yaygınlaőtırılmıő olduğu kişi ve toplum yaőamına ulaőmanın araçsal bir aőamasıdır. Bu algı genelde inanan toplulukların

* Dr. Öğretim Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Mezhepleri Tarihi ABD, (maydin@gumushane.edu.tr) orcid.org/0000-0002-0099-9024.

bir eğilimdir. Okumuş'a göre insanın serüveninde iyi ile kötünün mücadelesi her zaman olmuştur. Günümüzün farkı dünden ayrı olarak kötülüğün artık daha görünür olması ve daha bir normalleşmesidir. Özellikle reklam ve pazarlama teknikleri üzerinden gelişen bir tasavvur şekli, toplumsal katmanlarda sürekli olarak mağduriyet ürettiği ölçüde, sadece adı geçen kitleler nezdinde değil, bu duruma şahit olan kitleler nezdinde bile belli ölçüde kötülüğü daha da cazip kılmaktadır. Uzun süreçte kitlelerin kötülüğe karşı almış olduğu gardı düşüren bu adımlar, genel olarak hiç kimsenin karşı duramayacağı 'kişisel özgürlükler, insan hakları, eşitlik, dokunulmazlık, korunmuşluk, mahremiyet, irade hürriyeti ve yaşam tarzı seçme hakkı' gibi temel haklar üzerinden tedavüle sürülmektedir. Neticede oldukça bilinçli bir şekilde seçilmiş olan bu adımların yedeğinde gidilerek insanlığın üzerinde durmuş olduğu zemin adeta bombalanmaktadır. (Okumuş, 2017: 15) Geline bu noktada beşerin normallikleri olduğu gibi anormallikleri de bulunmaktadır. Aynı şekilde dinsel ve cinselliğin de normal ve anormal halleri vardır. Bu eserde bulunduğumuz bu vasatta Allah'ın uzattığı sağlam kulpa tutunamayanların serencamı ve bu eğilimlerin zihinsel ve işlevsel hallerine değiniler yapılmıştır.

Birinci Bölüm: *"Ahlakın değişik halleri ya da Tanrısal onayı hak eden verimli bir hayat beklentisi"* İnsanoğlu, hem ahlaki değer üreten ve hem de ahlaklı olabilen çift yönlü bir varlık olarak yaratılmıştır. Değerlerimizi oluşturan ahlaki kazanımlarımız olduğu gibi, değer ve ahlaki kazanım anlamındaki en büyük değer Tanrı'ya inanç/iman erdemi olduğu da bilinmelidir. Okumuş'a göre ahlaki bileşenler üç tanedir: eylem, söylem ve değerler. Bunlardan biri olmadan diğerinin ortaya çıkması zordur. Nitekim bize düşen görev, amaç değerlerle araç değerleri karıştırmamaktır. İşte o zaman araç değerler kümesini oluşturan ibadet ve tâatin gerçek anlamda ahlaklı birey ve değer yüklü davranışları olan kişilikleri ortaya çıkarmasına yardımcı adımlar olduğu anlaşılacaktır.

Ahlakın kişi ve toplumları besleyiciliği anlamında değişik kaynaklara sahip oluşundan bahsederken, dini kaynakların dışında insanın üretimlerine de olumlu yaklaşması önemlidir. Zira İslam, dini kaynakların dışında beşerin olumlu üretimlerine açık bulunan ahlak

kurallarına yabancı değildir. Hatta İslam başka milletlerin kabul edilebilir değer eşiğinde bulunan örflerini hiçbir zaman göz ardı etmemekte, kendi dünya görüşüne uygun ve iyi olanlarını sorgusuz sualsiz kendi bünyesine dâhil edebilmektedir ki İkbâl bunu *İslam'ın hazmedici ruhu* şeklinde betimler.

Dinlerin iman etme eylemi ile güven duyma arasındaki diyalektiği hakkında yazar günümüz açısından da önemli tespitlerde bulunmaktadır: “Kelimenin kökünde bulunan emniyet vurgusu, iman olgusunu güven duyma temeli üzerinden açığa çıkarmaktadır. Bu kişilerin yaşadığı ortamlarda her türlü canlı, cansız, bitki örtüsü, çevre vb. varlıklar, insanın koruması altına girdiklerinden onların yıkıcı eylemlerinden uzak durabilmektedirler. Ne yazık ki, iman etme ile güvende olma arasındaki korelasyonu göremeyen müminler, başkalarının emanetlerine hıyanet içerisinde bulunabilmektedirler. İman edenler, hem kendilerini, hem de başkalarının güvenliğini garanti altına almayı taahhüt etmiş erdemli kişiler olmalıdır. Bugün dindarların yaşadığı dünyaların genellikle fakirlik, yoksulluk, geri kalmışlık, hak-hukuk yoksunluğu, kavga, çekişme/istikrarsızlık, dedikodu, kan ve gözyaşıyla anılır olması bu görevi bihakkın yerine getiremediğimizi göstermektedir.” (Okumuş, 2017: 39)

Dini değerlerin imalinde, yaşanan sosyal gerçekliklerin belli oranda payı olsa da, vahyin hedefinde yeni bir toplumsal gerçeklik inşa etme azmi ve iradesi bulunmaktadır. Bu manada nas ile olgu arasında üç türlü etkileşim olduğu söylenebilir: “Dinsel bildirimler, içerisine inmiş olduğu sosyal ortamların her türlü üretimini kabul etmezler. Onların kabul veya ret değeri üç aşamada gerçekleşir. Bunlar temelden yanlış olanı değiştirme, özünde iyi olanı bırakma ya da değişecek olanı değiştirme şeklinde hayatiyet bulmaktadır. Bu aşamaların varlığı din ile yaşanan toplumsal realitenin/olgunun iç içe olduğunu göstermektedir.” (Okumuş, 2017: 45) Ahlak ve değerlerin olması kadar onların kalıcılıklarını da önemsemek gerekir. Bu yargısından yazar şöyle bir hükme ulaşmaktadır: “Dinler, toplumsal *görünürlüklerini* ilk başta ibadetler üzerinden sağlasa da *kalıcılıklarını* müntesiplerinin ahlaki gücü üzerinden temin etmektedirler. Çünkü ahlakı olmayan bir dindarlığın, hem sahih bir dinin yanından geçme hem de kitlelere umut

verme imkânı bulunmamaktadır. Geline bu noktada dinsel ifadelerin, yaptırım gücünü tamamen kaybederek ahlaksızlığın görece ahlak olarak addedildiği samimiyetsiz bir dindarlığa dönüşme tehlikesi bulunmaktadır.” (Okumuş, 2017: 67)

İkinci Bölüm: “*Ahlak dışı bir örneklem olarak İslam’ın eşcinsellik meselesine yaklaşımı*” Eşcinselliğin dinlerde ve kültürlerde sapkın bir eğilim olduğu belirtilirken onunla mücadelede psikiyatrik tedbirlerden ve birikimlerden müstağni kalınmaması salık verilmektedir. Yazar Kur’an’ın bu konuya öncelikle ahlak ve değer bağlamında baktığını, onu bu açıdan tanımladıktan sonra diğer boyutlarıyla ilgili düzenlemelerde bulunduğunu düşünmektedir. Zira bu eğilim ahlak ve değerden bağımsız gündeme gelmemelidir. Müslüman geleneğin eşcinselliği doğru değerlendirememesini şöyle açıklar: “Kur’an eşcinsellik ve zina konusunu farklı bir zeminde ele almıştır. Kur’an’ın eşcinsellik konusunda gayet net açıklamalarda bulunduğu halde klasik nesh anlayışı sebebiyle fıkıh âlimleri bu durumu zina ayetleriyle nesh edilen bir durum olarak kabul etme eğilimindedirler. Müslüman geleneğin eşcinsellik olgusunu Kur’an üzerinden görememesinin sebebi olan nesh teorisi, cinsellik konusunda birbirinden farklı olan düzenlemelerin tek çatı altında ele alınması yanlışını işlemeye götürmüştür. Bu yaklaşımın bizlere bıraktığı miras ise eşcinselliğin zina gibi cezalandırılmadığı ve üzerine sıklıkla gidilemediği hukuksal bir zemin olmuştur.” (Okumuş, 2017: 107)

Gelenekte eşcinselliği zina olarak görenler, ilgili suçun tecziyesi noktasında recmi savunurken; olayı cinsel sapkınlık olarak görenler ise ilgili suçun tecziyesinde ta’zir cezası yönünde kanaat belirtmişlerdir. Geleneğin referanslarını ayrıntılı bir şekilde eserine taşıyan ve kritik eden Okumuş önemli bir metodolojik ilkeye atıfta bulunur: “ ... Gelenekte bu şekilde gerçekleşen yorum hatası, genel manada rivayetleri merkeze alıp ayetleri rivayetlere göre tevil etmek/uygun hale getirmek düşüncesinden neşet etmiştir. Oysaki doğru olan yaklaşım ayetleri merkeze alıp rivayetleri ayetlerin bildirdiklerine göre tevil etme yaklaşımı olması gerekirdi.”(Okumuş, 2017: 164) Yazar sadece soruna temasla yetinmeyip çözüme yönelik düşüncelerini de paylaşmaktadır: “Geleceğini koruma altına almak isteyen toplumların vahyin normal

cinsel eğilim rejimini içselleştirip gelecek nesillere aktarmaları, bunun dışındaki cinsel eğilim iradelerini gerek eğitim gerekse cezai işleme ortadan kaldırmaları gerekir. Sünnetullah hükmünde olan kadın-erkek cinsleri arasında gerçekleşecek evlilik kurumunun yaygınlaştırılması ve kolaylaştırılması, bu sapkın eğilimin panzehiri olacaktır. Bunun yanında küçük yaşlardaki cinsel beraberliklerin de kontrol altına alınarak daha o yaşlarda helal-haram, meşru-yasak, normal-anormal dengesi üzerinde kurulacak olan cinsel ahlak eğitiminin verilmesi de elzem bir adım olmaktadır.” (Okumuş, 2017: 178)

Üçüncü Bölüm: *“Tevhidi anlamda ahlaksızlığın kısıyında gezmek: Deizm’in Tanrı tasavvuru ya da sünnetullah yasaları ve deizm ilişkisi üzerine bazı tespitler”* Ahlak kavramının salt kişilerarası ilişkileri düzenleyen bir veçhesi bulunmamaktadır. Bu yapının Tanrı-kâinat, Tanrı-insan, insan-çevre ve insan-insan ilişkilerini de kapsayan etkin ve kapsamlı veçhesi vardır. Önemli bir tespiti hatırlamanın yeridir. Aslolan herhangi bir Tanrı tasavvurunun olması değil, Tanrı tasavvurunun vahiyle çerçevelenmiş olduğu bir yapıda sunumunun yapılmasıdır. Deizmin Tanrı tasavvuru, İslam Tanrı’sının sahip olduğu pek çok hakikati dışarda bırakmaktadır. Yazar bunun ardından vahyin Tanrı tasavvurunun temel kodlarına işarete bulunur: “Yeryüzünde insanın akli serüvenine yardımcı olacak tevhide sistemin inşası için yaratıcının bir olması yeterli bir aşama değildir. Bununla birlikte O’nun tek olması ve hayata anlık ya da ilkesel müdahalesinin sürmesi de gerekmektedir.” (Okumuş, 2017: 197) Determinizm/nedensellik ya da yasalılığın deizme yol açtığı iddiasını da yersiz bularak şöyle cevap verir: “Her an bir işte olan ve her an gözetip kollayan bir Tanrı fikri, yaptıklarından hesap verecek olan insanoğluna deizmin sunumlarından daha yakınlık duygusu vermektedir. Tevhit dinlerine göre mükemmel bir kâinat yaratmanın ona müdahale etmeyi ortadan kaldırmadığı gibi sorumluluk alanlarının dışında insana müdahale edebilen bir Tanrı fikri daha sıcak gelmektedir. O’nun müdahalesi kişisel iradeleri devre dışı bırakmadığı gibi, külli ilminin taalluklarına dayanarak ezelde kurguladığı evren yasaları olan sünnetullahı da devre dışı bırakmaz. Dahası bu yasaların sosyal-psikoloji alanından tutun, cennet-cehenneme, milletlerin helakinden, suyun kaldırma kuvvetine değin işleyen sonsuz sayıdaki

fiziki ve sosyal kurallarla mücehhez olması demek, insan nesli için adil ve öngörülebilir bir dünyanın olduğuna işaret etmektedir. Henüz işin başındayken neleri yapınca ödül, neleri yapınca ceza geleceğini bilebilmek, insanı Rabbine karşı daha duyarlı ve müteşekkik kılmaktadır. Bu sayede belirsizlikten kurtulan insanoglu, hem insan-Allah ilişkisinde hem insan-insan ilişkisinde hem de insan-doğa ilişkisinde karakterli bir ilişki ağına doğru yönelmektedir.” (Okumuş, 2017: 209, 211)

Deizmin artık Müslüman sokağında da işitilir olmasında üzerimize düşen sorumlulukları hatırlatırken, yapılan hatalarla yüzleşmeye davet etmektedir. Deistik eğilimlerin Müslüman toplumlarda ortaya çıkış nedenlerini üç başlıkta ele almaktadır. 1. Din ile bilim ilişkisindeki sakatlıktan doğan nedenler. 2. Mevcut din dilinin arkaik değerler taşıması unsuru. 3. Dine karşı reaksiyoner tavır ve reaksiyonist karakterlerin bulunması. Sadece deizmin değil din karşıtı düşüncelerin beslendiği temel alanları tespit ederken Okumuş, aslında çözüme yönelik düşünürlerin ve aydınların hangi konulara eğilmeleri gerektiğine de göndermelerde bulunmaktadır. Temel sorun alanları şunlardır: 1. Tanrı tasavvuru, 2. Kültürel altyapı, 3. Otoriter sunum, 4. Özgürlük yoksunluğu, 5. İnsanın tabiatı ve 6. Propagandanın gücü. (Okumuş, 2017: 220-225)

Sonuç olarak Kelâmın/teolojinin temel konularına/kavramlarına temas etmesi, üstelik günümüzdeki gerilimli/tartışmalı konulara değinmesi kitabın önemini artırmaktadır. Bu eserin özellikle son dönemlerde oldukça popüler hale gelen deizm gibi inanç alanına ilişkin dinamik bir problemi ele alması, sorunun oluşumuna yol açan dâhili sebeplere yer vermesi, bunlarla yüzleşmesi/hesaplaşması ve çözüme yönelik argümanlar sunmasıyla ilahiyatçılara, araştırmacılara ve din-ahlak-hayat üzerine düşünen genel okur kitlesine hitap ettiği söylenebilir. Araştırmacıların/akademisyenlerin güncel ilişkili konu ve kavramları ele almaları önemli ve anlamlı bir adımdır. Bu kitap kültür ve düşünce hayatımıza yeni ve anlamlı perspektifler katmaya aday değerli bir çalışmadır.